

De wieg van de Duitse democratie

Paulskirche in Frankfurt

Achtergrond - 27 april 2009

(27 april 2009) In het centrum van Frankfurt staat een klein, nuchter kerkje van rood zandsteen: de Paulskirche. Zo klein als het is, heeft het een grote betekenis voor Duitsland: het is de wieg van de Duitse democratie.

Een rond gebouw van rood zandsteen met een koepel, een klein torentje en hoge ramen. Vergeleken met de vele hoge wolkenkrabbers die het panorama van Frankfurt bepalen, ziet de Paulskirche er niet echt adembenemend uit.

Neutrale inrichting

De kerk heeft twee etages. Muren en plafond zijn neutraal wit gehouden. Beneden vormt een ovale muur met daarop een rare karikatuurtekening van mannen met baarden en zwarte pakken het midden van de ruimte. Langs de buitenmuren is informatie over de geschiedenis van de Paulskirche te vinden.

Boven bevindt zich een grote koepelzaal. Een groot aantal zwarte stoelen staat voor een stenen spreekgestoelte, waarboven een zilveren orgel hangt. Aan de muren aan de buitenkant hangen de vlaggen van alle deelstaten, van Duitsland en van de stad Frankfurt. In deze ruimte kwam in 1848 het eerste vrij gekozen Duitse parlement bijeen.

Duitse eenwording

Even een geschiedenislesje. In 1848 bestond er nog geen Duitse staat zoals we die nu kennen. De tegenwoordige Bondsrepubliek was opgedeeld in vier stadstaten en een groot aantal vorstendommen. De meeste vorsten waren tegen het idee van een Duitse eenwording.

In maart 1848 braken in vele Duitse steden opstanden uit. De burgers eisten vrijheid van meningsuiting, meer inspraak en de vorming van een Duitse eenheidsstaat. Op 31 maart van dat jaar kwam een voorparlement bijeen in de Paulskirche in Frankfurt en besloot vrije verkiezingen te houden en een Duits parlement te vormen.

Vrije verkiezingen

Aan de eerste vrije verkiezingen die in Duitsland plaatsvonden, mochten alleen

volwassen zelfstandige mannelijke Duitse burgers deelnemen. De gekozen afgevaardigden kwamen op 18 mei 1848 voor de eerste keer samen in de Frankfurter Paulskirche. In die tijd was Frankfurt namelijk een vrije stadstaat en daarom neutraal terrein. Verder lag de stad ongeveer in het midden van alle Duitse gebieden. Alle afgevaardigden moesten dus even ver reizen.

De Paulskirche was in die tijd het enige gebouw in Frankfurt dat groot genoeg was voor zo'n grote groep mensen. De kerk werd voor de samenkomst van het parlement feestelijk versierd in de kleuren zwart-rood-goud, toen het symbool van de Duitse eenheid.

In totaal kwamen 812 vertegenwoordigers van de burgers van alle Duitse deelstaten samen in de Paulskirche. Bijna alle parlementariërs hadden een academische opleiding en velen waren bovendien in dienst van de staat. Onder de afgevaardigden waren drie boeren, vier handwerklieden en geen arbeiders. Destijds sprak men al van een *Beambtenparlament* (een ambtenarenparlement).

Fracties in kroegen

Het parlement kende nog geen partijen zoals tegenwoordig. De vertegenwoordigers vormden fracties met degenen die overeenkomstige ideeën en belangen hadden. Maar het waren geen vastgelegde afspraken, er werd vaak van fractie gewisseld. Elke fractie noemde zichzelf naar de kroeg waar ze vergaderde. Zo heetten de meest invloedrijke fracties 'Casino', 'Landsberg' en 'Augsburger'.

Het parlement in de Paulskirche moest de vorming van een Duitse eenheidsstaat voorbereiden en een Duitse grondwet opstellen. Dat gebeurde door een commissie van dertig afgevaardigden. Op 20 december 1848 werd de grondwet door het parlement goedgekeurd.

Moeilijke debatten

Over de Duitse eenwording verliep de discussie minder voorspoedig. Moest het verenigde Duitsland een republiek met een gekozen parlement zijn of een keizerrijk met erfopvolging? Ook over de vraag welke gebieden bij een verenigd Duitsland hoorden, kon het parlement het maar moeilijk eens worden.

Ondertussen was tussen Pruisen en Denemarken een oorlog uitgebroken die het parlement in Frankfurt niet had kunnen tegenhouden. Het toonde zo zijn onmacht en geringe invloed op de politiek. In Berlijn en in Wenen vonden vervolgens contrarevoluties plaats. De vorsten veroverden de macht terug.

Einde van de revolutie

Op 28 maart 1849 besloot het parlement het Duitse keizerrijk uit te roepen. Koning Friedrich Wilhelm IV van Pruisen werd tot 'Kaiser der Deutschen' gekozen. Maar hij weigerde de kroon. Het parlement had daarmee gefaald in de vorming van een Duitse eenheidsstaat. Oostenrijk en Pruisen riepen hun vertegenwoordigers uit Frankfurt terug. Op 30 mei 1849 kwamen de afgevaardigden voor de laatste keer samen in de Paulskirche. De Duitse revolutie was ten einde.

De eerste vrije Duitse volksvertegenwoordiging heeft feitelijk niets bereikt. De Duitse eenheid kwam niet tot stand en de grondwet werd in 1851 weer opgeheven. Toch was dit parlement in de Paulskirche een belangrijke gebeurtenis voor Duitsland. Voor de eerste keer had het hele Duitse volk zelf een parlement gekozen en zichzelf een grondwet gegeven. Voor de eerste keer oefende het volk zelf macht uit en bepaalde zijn eigen lot.

De kleine, nuchtere Paulskirche in het centrum van Frankfurt is daarmee een belangrijk symbool van Duitse eenheid en de soevereiniteit van het Duitse volk.

[Folke Eikmeier](#) is redacteur van de Scholierenpagina van het Duitslandweb. Hij zit in 6 gymnasium van de Scholengemeenschap [Augustinianum](#) in Eindhoven.

Afbeeldingen:

Duitsland Instituut Amsterdam

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3480/de-wieg-van-de-duitse-democratie>